

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาพแวดล้อมปัจจุบันที่ได้กลายเป็นสภาพแวดล้อมที่แออัดและมีปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีความเสื่อมโทรม การดำรงชีวิตในยุคสังคมเมืองที่มีการดิ้นรนและแก่งแย่งเพื่อความอยู่รอด การแสวงหาความมีฐานะทางการเงินและความมั่นคงของชีวิต ทำให้เกิดความตึงเครียด ความจำเจทั้งทางสมอง สุขภาพ จิตใจและสุขภาพร่างกายมนุษย์ย่อมต้องการการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อลดความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า คลายความตึงเครียดสร้างความสดชื่น แจ่มใส ความสบายใจ นอกไปจากนั้น การพักผ่อนหย่อนใจไม่เพียงแต่จะมีประโยชน์ต่อมนุษย์ ในด้านสรีระ และการปรับปรุงคุณภาพชีวิตเท่านั้นแต่มีผลสืบเนื่องไปสู่การพัฒนาประชากรและสังคมอีกด้วยสวนสาธารณะอาจกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ (จริณ แก้วสนิท , 2535) เนื่องจากมนุษย์คิดการมีชีวิตอยู่ระหว่างสิ่งประดิษฐ์กับสิ่งที่เป็นธรรมชาติ ในระดับที่มีความสมดุลกัน ระหว่างสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์เองเป็นผู้สร้างขึ้นกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ สวนสาธารณะนับได้ว่าเป็นสิ่งแวดล้อมที่ใกล้เคียงกับธรรมชาติมากที่สุด เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่โล่ง เพื่อเป็นการนันทนาการและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับชุมชนในทุกระดับ ควรส่งเสริมจัดให้มีขึ้น เพื่อเป็นแหล่งนันทนาการของประชากรในเขตชุมชน เพื่อให้ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเป็นปัจจัยหนึ่งในการรักษาความสมดุลทางโครงสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีสำหรับเมืองต่อไป (ศุกจิต มโนพิโมกษ์ , 2536)

ดังนั้นในตัวของเมืองใหญ่ๆ จำเป็นต้องมีที่โล่ง (Open Space) ไว้เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวปรับความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อมในเมืองให้มีความเหมาะสมและเป็นปอดของเมืองเพราะบริเวณนี้จะเป็นที่ว่างเว้นจากการปลูกสร้างอาคารอากาศถ่ายเทได้อย่างสะดวก ประชาชนสามารถใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจคลายเครียด ชื่นชมสัมผัสกับธรรมชาติได้โดยไม่ต้องเสียเงิน

จังหวัดพะเยาเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือตอนบน เป็นจังหวัดที่เริ่มมีการพัฒนาความเจริญ การดำรงรักษาเมือง และบริเวณที่เกี่ยวข้องในด้านการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน การคมนาคมขนส่ง การสาธารณสุขปโภค บริการสาธารณะ และสภาพแวดล้อมในเขตผังเมืองรวมเมืองพะเยา ให้สอดคล้องกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมีนโยบายและมาตรการ เพื่อจัดระบบการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีประสิทธิภาพ สามารถรองรับ และสอดคล้องกับการขยายตัวของชุมชนในอนาคต ส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจ

และโครงข่ายบริการสาธารณะ ผังเมืองรวมเมืองพะเยามีขอบเขตพื้นที่ประมาณ 60 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 37,500 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่เขตเทศบาลเมืองพะเยา และพื้นที่บางส่วนของตำบล บ้านด้อม ตำบลสันป่าม่วง ตำบลบ้านสาว ตำบลบ้านดุ่น ตำบลแม่ใส ตำบลแม่กา ตำบล จำป่าหวาย ตำบลท่าวังทอง ในเขตอำเภอเมืองพะเยาและตำบลดอกคำใต้ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัด พะเยา (ตามแผนที่ท้ายกฎกระทรวง สำนักงานผังเมืองจังหวัดพะเยา,2542) มีเป้าหมายที่จะรองรับ ประชากรจำนวน 68,600 คน ในปี พ.ศ.2547

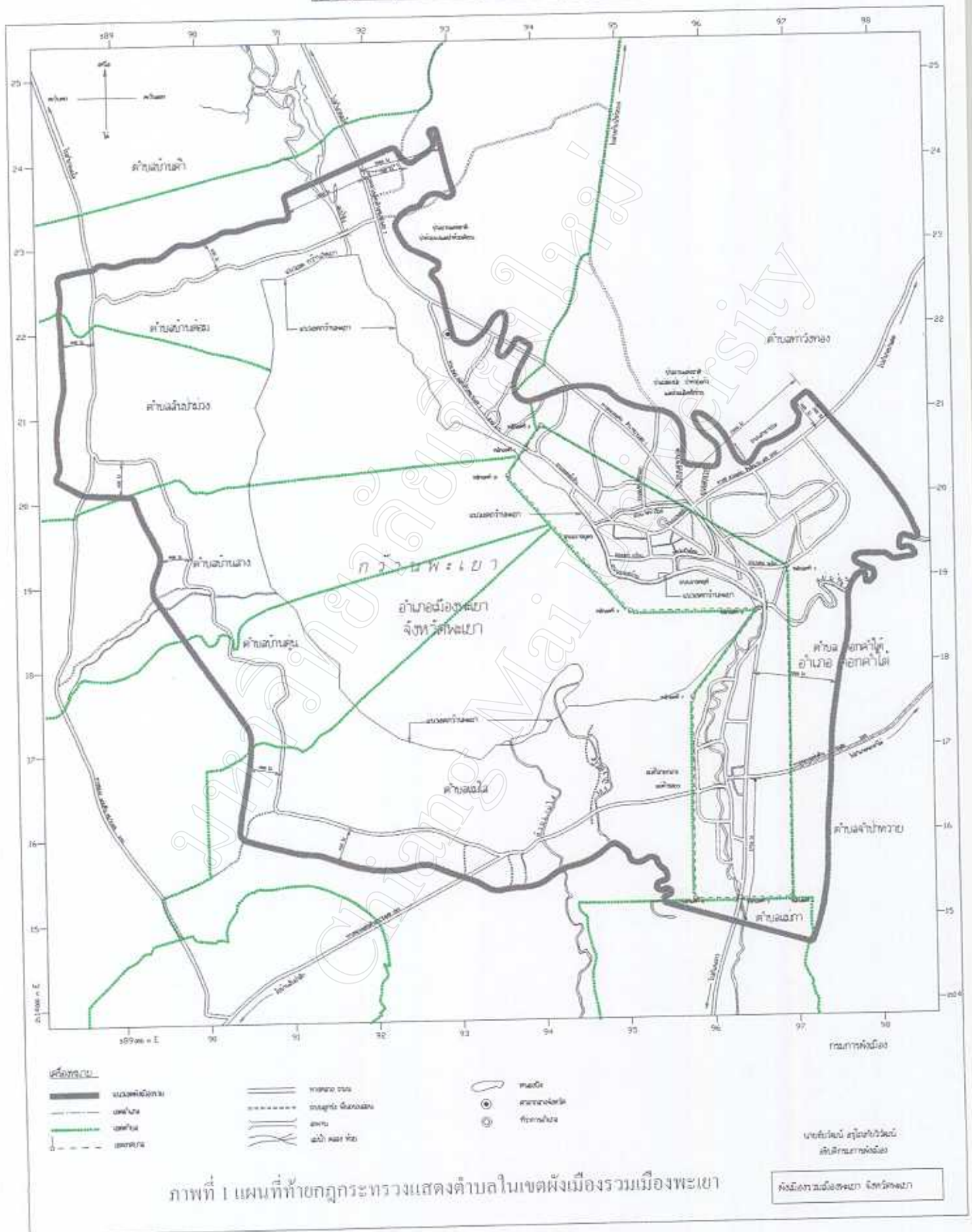
ปัจจุบันในบริเวณชุมชนผังเมืองรวมเมืองพะเยา มีพื้นที่ที่จัดแบ่งเป็นเขตสวน สาธารณะ และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจจำนวนเพียง 4 แห่ง คือ สวนสาธารณะสมเด็จพระเจ้า 90 , สวน สาธารณะหน้าอนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง , สวนสาธารณะหน้าโรงเรียนบุญญิสฐวิทยา และสนาม เวียงแก้ว ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานศาลหลักเมือง (ตารางที่ 1)

รวมเนื้อที่สวนสาธารณะและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในบริเวณชุมชนเมืองพะเยา ทั้งหมด 25.76 ไร่ เมื่อเทียบสัดส่วนจำนวนประชากรต่อพื้นที่สวนสาธารณะ โดยใช้มาตรฐาน ประชากร 1,000 คนต่อพื้นที่ 1 ไร่ จะพบว่า เขตผังเมืองรวมเมืองพะเยา ซึ่งปัจจุบันมีประชากร 58,952 คนนั้นมีสัดส่วนจำนวนประชากรต่อพื้นที่สวนสาธารณะเป็น 2,289 คนต่อพื้นที่ 1 ไร่ (สำนักงานผังเมืองจังหวัดพะเยา) น้อยกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ และในปีพ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นปี เป้าหมายของผังคิดว่าเขตผังเมืองรวมเมืองพะเยา จะมีจำนวนประชากรประมาณ 85,700 คน จะมี สัดส่วนจำนวนประชากรต่อพื้นที่สวนสาธารณะเป็น 3,327 คนต่อพื้นที่ 1ไร่ นับได้ว่าชุมชนแห่งนี้ มีสวนสาธารณะ และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจไม่เพียงพอสำหรับการให้บริการแก่ประชาชน ทั้งนี้ เนื่องจากว่าลักษณะของการให้บริการทางนันทนาการจากแหล่งนันทนาการสาธารณะจัดเป็นสินค้า สาธารณะ (Public goods) ประเภทหนึ่งที่รัฐ จัดขึ้นเพื่อผลทางสวัสดิการทางสังคมเป็นหลัก และไม่ มีการแสวงหาผลประโยชน์ตอบแทนจากการให้บริการ นอกจากนั้นคุณค่าของการนันทนาการต่อ จิตใจของมนุษย์ มีลักษณะเป็นนามธรรม ยากแก่การประเมินค่า เหตุนี้มูลค่าประโยชน์ที่แท้จริง ของแหล่งนันทนาการ จึงไม่ปรากฏในรูปของเงินตราชัดเจนดังนั้นแล้ว การประเมินมูลค่า ประโยชน์ทางนันทนาการเป็นตัวเงินนั้น เป็นสิ่งที่ควรกระทำ เพื่อทราบมูลค่าดังกล่าวแล้ว จะได้ นำมาเปรียบเทียบกับการลงทุนใช้ที่ดินไปในทางอื่น เป็นการชี้ให้เห็นความสำคัญและประโยชน์ ของแหล่งนันทนาการให้ชัดเจน ในรูปตัวเงิน เพื่อนำมาใช้เปรียบเทียบระหว่างประโยชน์ที่ได้รับ กับเงินลงทุนจัดสร้างแหล่งนันทนาการต่อไป นอกจากนั้นแล้วการประเมินค่าของสิ่งแวดล้อมนั้น จะช่วยให้สังคมมีข้อมูลประกอบในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ธรรมชาติได้อย่างมี ประสิทธิภาพสูงสุด

3
แผนที่ท้ายกฎกระทรวง

จังหวัด พะเยา
เขตการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มี พ.ย.บ.

0 1 2 3 กิโลเมตร

ภาพที่ 1 แผนที่ท้ายกฎกระทรวงแสดงตำบลในเขตผังเมืองรวมเมืองพะเยา

กรมการปกครอง สังกัดกระทรวงมหาดไทย
จังหวัด พะเยา

ตารางที่ 1 สถานะที่นันทนาการ
 ส่วนประเภทต่าง ๆ ตามกึ่งกีฬา สนามเด็กเล่น
 ในเขตผังเมืองรวมเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา พ.ศ. 2541

ลำดับ	ชื่อสถานที่	ที่ตั้ง		ขนาดพื้นที่	กรรมสิทธิ์		สภาพการใช้ประโยชน์		
		ถนน	ตำบล		อำเภอ	ขนาดพื้นที่	ประเภท	เอกชน	ใช้ได้
1.	สวนสมเด็จพระย่า 90	ชายแก้ว	เวียง	เมืองพะเยา	16-0-74.75	ราชพัสดุ	-	—	-
2.	สวนสาธารณะหน้าอนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง	ชายแก้ว	เวียง	เมืองพะเยา	1-0-50	ราชพัสดุ	-	—	-
3.	สวนสาธารณะหน้าโรงเรียนบุญยิววิทยาลัย	พหุโยธิน	เวียง	เมืองพะเยา	0-2-50	กรมทางหลวง	-	—	-
4.	สนามเวียงแก้ว (ศาลหลักเมือง)		เวียง	เมืองพะเยา	1-135	ราชพัสดุ	-	—	-

ที่มา : จากการจัดวางของสำนักงานผังเมืองจังหวัดพะเยา กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

กว๊านพะเยา เป็นสถานที่สวยงามตามธรรมชาติ เป็นทะเลสาบที่มีทัศนียภาพงดงาม เป็นพื้นที่ประโยชน์ทั้งด้านเศรษฐกิจ และแหล่งพักผ่อนหย่อนใจที่สำคัญในจังหวัดพะเยาและภาคเหนือรวมทั้งเป็นที่หนึ่งที่อยู่ในการสำรวจเพื่อฟื้นฟูสภาพโดยรอบเพื่อการพัฒนาแหล่งทรัพยากรน้ำ (สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2525) มีเนื้อที่รวมทั้งหมด 10,600 ไร่ (สำนักงานประมงจังหวัดพะเยา) แต่เป็นบริเวณใช้สอยเพื่อประโยชน์ทางด้านนันทนาการเฉพาะบริเวณถนนรอบชายกว๊าน ในเขตเมืองเท่านั้น ซึ่งปัจจุบันได้จัดแบ่งสร้างเป็นบริเวณสำหรับพื้นที่นันทนาการเพียง 2 แห่ง ได้แก่ สวนสาธารณะสมเด็จพระเจ้า 90 สวนสาธารณะบริเวณหน้าอนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง ซึ่งตั้งอยู่ติดกันรวมพื้นที่ 17 ไร่ 1 งาน 24 ตารางวา และบริเวณเพื่อพักผ่อนหย่อนใจบริเวณถนนรอบชายกว๊านเท่านั้น ยังมีพื้นที่ที่เหลือสำหรับจัดสร้างบริเวณพื้นที่นันทนาการได้เพิ่มขึ้น เพื่อรองรับความต้องการของประชากรได้อีก

สวนสาธารณะทั้ง 2 แห่งตั้งอยู่บริเวณใจกลางเมือง การคมนาคมสะดวกสบาย เสียเวลาเดินทางน้อย จึงทำให้มีประชาชนมาใช้บริการเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะผู้ที่มีเวลาวางนัย นอกจากนั้นยังได้จัดให้มีการบริการหลายด้านมีการจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยให้เป็นทั้งพื้นที่เพื่อการออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพอนามัย การพักผ่อนหย่อนใจ และการประกอบกิจกรรมสำคัญของจังหวัด ปัจจุบันสวนสาธารณะ และบริเวณพักผ่อนหย่อนใจ ดังกล่าวอยู่ภายใต้ความดูแลรับผิดชอบของเทศบาลเมืองพะเยา เป็นพื้นที่ที่จัดให้บริการสาธารณะ แก่ประชาชนทั่วไป การศึกษาเพื่อประเมินมูลค่าประโยชน์ทางนันทนาการของบริเวณพื้นที่ดังกล่าวนี้ จะชี้ให้เห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของแหล่งนันทนาการในเขตเมืองพะเยาให้อยู่ในรูปแบบตัวเงิน เพื่อให้เป็นแนวทางการตัดสินใจจัดสรรเงินงบประมาณจัดสร้างพื้นที่นันทนาการเพิ่มขึ้น เพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองและความต้องการของประชาชนในบริเวณอื่นๆ เพิ่มขึ้น เพราะบริเวณกว๊านพะเยายังมีพื้นที่สามารถจัดสร้างแหล่งนันทนาการได้อีก เพื่อรองรับความต้องการและการเพิ่มขึ้นของประชากร

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมโดยทั่วไปของผู้มาใช้บริการ (ที่เลือกมาเป็นตัวอย่าง)
2. เพื่อประเมินมูลค่าประโยชน์ทางนันทนาการของสวนสาธารณะริมกว๊านพะเยาในปีที่ทำการศึกษา

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการศึกษาหาแนวทางอนุรักษ์ และพัฒนาพื้นที่โดยรอบของกว๊านพะเยาให้เป็นแหล่งนันทนาการที่เพียงพอต่อความต้องการต่อไปในอนาคต และเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและประเมินมูลค่าประโยชน์ของแหล่งนันทนาการอื่นๆ

1.4 ขอบเขตการศึกษา

1. ในการศึกษาครั้งนี้จะใช้สถานที่ทำการศึกษา คือสวนสาธารณะสมเด็จพระเจ้า 90 และสวนสาธารณะหน้าอนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง และบริเวณรอบถนนชายกว๊าน เป็นกรณีศึกษา เรียกโดยรวมว่าสวนสาธารณะริมกว๊านพะเยาและเป็นการศึกษาถึงมูลค่าประโยชน์ทางนันทนาการที่มีต่อผู้มาใช้บริการพักผ่อนหย่อนใจ โดยตรงและเป็นผู้มีที่พักอาศัยในเขตชุมชนเมืองพะเยา เท่านั้น
2. ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษามูลค่าประโยชน์ทางนันทนาการของกว๊านพะเยา ที่มีต่อผู้มาใช้บริการพักผ่อนหย่อนใจในบริเวณกว๊านพะเยาเท่านั้น มิได้ประเมินรวมถึงมูลค่าด้านอื่นๆของกว๊านพะเยาเลย